

Voorkomen en beperken van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit

Handreiking voor gemeentelijk beleid Jeugd en Veiligheid

Voorkomen en beperken van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit

Handreiking voor gemeentelijk beleid Jeugd en Veiligheid

Waarom deze brochure?

Met deze uitgave willen wij u adviseren over de aanpak van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit. Wij bieden u een inspiratiebron voor uw beleid Jeugd en Veiligheid.

U vindt in deze brochure achtergrondinformatie, een werkwijze, een stappenplan en praktijkvoorbeelden. Hiermee kunt u uw beleid formuleren of actualiseren en nieuwe beleidsvoorstellen en projectinitiatieven op het gebied van jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast toetsen. U kunt op ideeën komen om de samenwerking tussen de betrokken instellingen te bevorderen.

Wij stimuleren gemeenten een beleid te voeren, waarmee probleemgedrag zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Met deze brochure richten wij ons op jeugd van 0-23 jaar. Voor 0-12 jarigen ligt het accent op preventie van jeugdcriminaliteit. Voor de 12-23 jarigen ligt het accent op bestrijding van jongerenoverlast.

Heeft u na het lezen behoefte aan extra informatie of begeleiding vanuit Spectrum? Dat kan. U kunt gebruik maken van een aanbod op maat of van onze algemene trainingen op dit werkterrein, bijvoorbeeld de training Regie voeren.

Spectrum adviseert en begeleidt Gelderse gemeenten bij het opstellen van beleidsplannen voor de jeugd, bij de aanpak van jongerenoverlast en bij plannen voor de preventie van jeugdcriminaliteit.

Jeugdcriminaliteit

Normoverschrijdend en strafbaar gedrag door jeugd onder 18 jaar. Denk aan verkrachten, verwonden, aanranden, vernielen, stelen, helen, zwartrijden, grafitti, wapenbezit, middelengebruik.

Jongerenoverlast

Een groep jongeren is nadrukkelijk en soms provocerend aanwezig. Andere mensen worden lastig gevallen. Ook komen vernielingen, geweldpleging en lichte vormen van criminaliteit voor.

Inhoudsopgave

5	1	Actueel
	1.1	Wat is het probleem?
	1.2	Cijfers Nederland
	1.3	Cijfers Gelderland
	1.4	Wat doet Gelderland?
7	2	Focus op doelgroep
	2.1	Risicofactoren
	2.2	Doelgroepenbeleid
	2.2.1	Niet-criminele jeugd
	2.2.2	Probleemgedragers
	2.2.3	Gelegenheidsdaders
	2.2.4	Meelopers
	2.2.5	Criminele jeugd
13	3	Focus op regie
	3.1	Cijfers en feiten
	3.2	Visie
	3.3	Probleemstelling per doelgroep
	3.4	Inventariseren van oorzaken
	3.5	Formuleren van beleid en kiezen van maatregelen
	3.6	Instellen van een netwerk jeugd en veiligheid
	3.7	Evalueren en monitoren
18	4	Focus op actie
	4.1	Wie doet wat: voorkomen jeugdcriminaliteit
	4.1.1	Projectbeschrijvingen
	4.2	Wie doet wat: beperken jongerenoverlast
29		Bijlagen:
		Typering jongerengroepen
		Handige internetadressen

1. Actueel

1.1 Wat is het probleem?

Het hoeft geen betoog meer dat jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast een groeiende zorg zijn in onze maatschappij. In kranten leest u bijna dagelijks berichten over vernieling of geweld, steekpartij of brandstichting, waarbij jeugdige verdachten zijn betrokken. In de buurt wordt u geconfronteerd met herrie op straat, kapotte lantaarnpalen, zwerfvuil, ruwe spelletjes waarbij iemand in elkaar geslagen mag worden, jongeren die met een mes op zak rondlopen, jongeren die gebruiken, enzovoort. Bijna iedereen kan wel een voorbeeld van jeugdig probleemgedrag geven uit zijn eigen, directe omgeving. Gedrag dat overlast geeft of gewoonweg niet mag. Het leefklimaat in Nederland in het algemeen en de veiligheid van de burgers in het bijzonder zijn in het geding. Kenmerkend voor het probleem is dat er veel onbegrip is bij zowel jeugd als inwoners. De jeugd ervaart veelal weinig aandacht voor hun problemen en de inwoners voelen zich vaak niet serieus genomen.

Als gemeente wordt u aangesproken op een effectief beleid ter bestrijding en preventie van crimineel en overlastgevend gedrag. Een beleid dat leidt tot zo laag mogelijke criminaliteitscijfers, zo laag mogelijke kosten als gevolg van criminaliteit en overlast. Een beleid dat tegelijkertijd leidt tot een veilig gevoel van inwoners en goede samenwerking tussen vele betrokken instanties. Een complexe en uitdagende opgave voor betrokken ambtenaren en politici.

Basis voor wangedrag al tussen 4 en 12 jaar

Crimineel gedrag onder jongeren ontstaat op steeds jeugdiger leeftijd. Al tussen hun vierde en twaalfde jaar kan de basis zijn gelegd. Dit staat in het jaarplan 'Openbare orde, leefbaarheid en veiligheid 2005' van de politie. Het geluid heeft Lingewaardse politici geschokt. De cijfers raken de fractieleider van Lokaal Belang: "Erg is dat ouders, scholen en artsen er niet in slagen hier preventief mee om te gaan." Bron: De Gelderlander, 6 december 2004

1.2 Cijfers Nederland

Als we naar de cijfers kijken, dan stijgt de geregistreerde jeugdcriminaliteit nog steeds. In 2002 bedroeg het aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten 55.157, in 2003 bedroeg dit aantal 58.989 en in 2004 maar liefst 65.053. In 2003 een toename van bijna 7% en in 2004 een toename van ruim 10% (CBS).

Vooraf de groep veelplegers is gegroeid. De zogenaamde harde kern jeugdige criminelen is verantwoordelijk voor 60% van de jeugdcriminaliteit. De harde kern bestaat uit 4% van de 12 tot 25 jarigen.

Andere opvallende cijfers betreffen de toename van geweld en vernieling door meisjes en de oververtegenwoordiging in geweld en vernieling van allochtone jongeren. Daarnaast wordt het gedrag rond geweld en vernieling steeds gewelddadiger en zijn de daders steeds jonger. De beroving van een oude vrouw heeft bij wijze van spreken plaats gemaakt voor de verkrachting van een medescholier.

"Geweld en vernieling onder meisjes neemt toe. Dat maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek vandaag bekend. In 2003 was bijna 16% van de minderjarige verdachten vrouw. In 1960 was dat 3%."

Bron: ANP, 2004

Cijfers over gevoelens van onveiligheid tonen het volgende aan. Ruim 25% van de inwoners van Nederland voelt zich wel eens onveilig, 4% van de inwoners voelt zich vaak onveilig. Ten opzichte van 2004 zijn de percentages iets gedaald. Er is een duidelijke relatie tussen de mate van verstedelijking en de gevoelens van onveiligheid. In de grootste gemeenten voelen inwoners zich in verhouding het meest onveilig. Men voelt zich vooral onveilig op locaties waar jongeren rondhangen. Daarna volgen uitgaansgelegenheden, openbaar vervoer en de eigen buurt.

Meer dan de helft van de geweldsdelicten zijn bedreigingen, daarna volgen mishandelingen en seksuele delicten. Meer dan de helft van de vermogensdelicten zijn fietsendiefstal, daarna volgt diefstal van en uit een auto (Bron: Jaarrapportage Veiligheid 2004 - ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ministerie van Justitie).

1.3 Cijfers Gelderland

Er wonen ruim 492.000 jongeren tussen 0 en 18 jaar in Gelderland (CBS 2005). De groep jongeren vormt daarmee bijna een kwart van de Gelderse bevolking. Zowel het aantal als het aandeel neemt iets af. De Gelderse jeugd groeit op in een provincie die zowel stedelijke als plattelandsgebieden kent. Eén op de vijf jongeren woont in een grootstedelijke agglomeratie in centraal Gelderland, te weten Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen.
(Bron: www.gelderland.nl)

Ruim 24% van de Gelderse bevolking voelt zich wel eens onveilig. 4% voelt zich regelmatig onveilig en 8% mijdt bepaalde plekken vanwege onveiligheid. Ongeveer 15% van de Gelderse bevolking doet uit veiligheid 's avonds de deur niet open
(Bron: Gelderse Jeugdmonitor, www.jeugdveiligheid.nl).

In 2003 hebben de Gelderse GGD'en een grootschalig onderzoek uitgevoerd in de klassen 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. 14% van de ondervraagde jongeren heeft in het jaar voorafgaand aan het onderzoek wel eens een wapen bij zich gedragen. 11% heeft in die periode iets uit een winkel meegevoerd zonder te betalen en eveneens 11% richtte op straat vernielingen aan. 10% viel iemand lastig of dreigde die persoon in elkaar te slaan en eveneens tien procent heeft iets gepikt van anderen.

Van 8% is geld gestolen, van 5% de (brom)fiets en van 11% andere spullen. Van 9% van de ondervraagden zijn spullen vernield en 7% is wel eens bedreigd. Drie procent is zelfs wel eens in elkaar geslagen (Bron: Gidz bewerking EMOVO 2003).

Het totaal aantal misdrijven in Gelderland stijgt in lichte mate (+3%), van 118.439 in 1998 tot 121.664 in 2003. Het aandeel 'vernieling en openbare orde' stijgt meer dan gemiddeld (+8%). Het aandeel 'gewelddsmisdrijven' (bedreigingen, mishandelingen, seksuele delicten en dergelijke) stijgt verrassend veel (+33%). (Bron: CBS – misdrijven en verdachten naar politieregio en type misdrijf).

1.4 Wat doet Gelderland?

De actuele problemen rondom jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast worden goed onderkend in de provincie Gelderland. Veel gemeenten zijn actief in het verbeteren van samenwerking tussen instellingen die een bijdrage leveren aan het voorkomen en beperken van jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast. Een aantal gemeenten start specifieke projecten.

Een bekend project is 'Aanpakken!'. Met dit project ondersteunt de provincie Gelderland Gelderse gemeenten bij het invullen van hun regierol ten aanzien van het jeugd- en veiligheidsvraagstuk. De deelnemende gemeenten werken toe naar een lokaal of regionaal werkplan met een integrale aanpak van probleemjeugd. In dit werkplan staan afspraken over de rolverdeling tussen diverse lokale en regionale instellingen en organisaties.

In het kader van het project 'Aanpakken!' is de website 'Jeugd en Veiligheid' geïntroduceerd (www.jeugdveiligheid.nl). Deze site bevat veel informatie over de aanpak van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit. U treft er een informatiebank met voorbeelden van projecten en beleid en een adressenbank.

De veilige school

In de gemeente Lochem is het project veilige school ontwikkeld. Stichting de Garve en het Staring College hebben samen gekeken hoe leerlingen zich veiliger voelen. Het project richt zich enerzijds op het bevorderen van jongerenparticipatie bij zaken die hen als jongere in Lochem aangaan. Anderzijds wil men leerlingen betrekken bij het thema veiligheid in al haar facetten. Voor het vormgeven van een veilige school vraagt men leerlingen actief deel te nemen. Tijdens een projectweek staan zoveel mogelijk vakken in het teken van veiligheid. Allerlei gastdocenten zoals een rechter, Bureau Halt, politie en begeleiders van workshops zelfverdediging komen vanuit hun eigen achtergrond het thema behandelen. Via discussie en werkstukken denken leerlingen na over oplossingen voor een veilige school. De ideeën worden vervolgens uitgewerkt in de praktijk.

2 Focus op doelgroep

2.1 Risicofactoren

Probleemgedrag van jongeren is een gevolg van de complexe interactie tussen diverse risicofactoren: in het kind, in het gezin en in de omgeving (school, buurt, leeftijdgenoten). Jeugd die te maken heeft met deze factoren maakt meer kans om een criminele loopbaan te ontwikkelen.

Crimineel gedrag begint vaak met probleemgedrag als het kind nog peuter of kleuter is. Het kind heeft een moeilijk temperament, is impulsief, hyperactief, nauwelijks angstig en reageert niet op straf. Het gaat om kinderen van ouders met slechte disciplinaire vaardigheden, van ouders die falen in het stellen van regels en grenzen bij misdrijvingen. Ze maken excessieve vormen van gezinsconflicten, huwelijksproblemen of huiselijk geweld mee. Ze leven temidden van jongeren en volwassenen die zich met criminele activiteiten bezighouden. Het zijn kinderen van jonge tienermoeders of van verslaafde ouders. Tijdens de schoolleeftijd stapelen de negatieve reacties van de sociale omgeving zich op. Al voor het twaalfde jaar heeft het kind zich bij verkeerde vrienden aangesloten en zijn er signalen van afwijkend gedrag.

Voorbeelden van signalen van afwijkend gedrag zijn: conflicten met autoriteitspersonen, openlijke probleemgedragingen (agressie, brutaliteit) en bedekte probleemgedragingen (liegen, onrustig gedrag, gebrek aan berouw). Volgens wetenschappers is met name agressie een vroeg kenmerk van kinderen die later veel en ernstig probleemgedrag vertonen. Uit onderzoek blijkt ook dat negatief fysiek en agressief gedrag na het achtste jaar bijna niet meer gecorrigeerd kan worden.

Geen enkele risicofactor op zich is een voorspeller van later crimineel gedrag. Er is altijd sprake van een combinatie van factoren, in elke individuele situatie op een andere manier. Er gaat wel een voorspellende waarde uit van een stapeling van vier of meer factoren, zoals het schema op pagina 8 in beeld brengt. De combinatie van meerdere factoren maakt dat de doelgroep voor gerichte preventie vrij duidelijk in beeld kan zijn. Dit wordt bevestigd door beroepskrachten uit het werkveld.

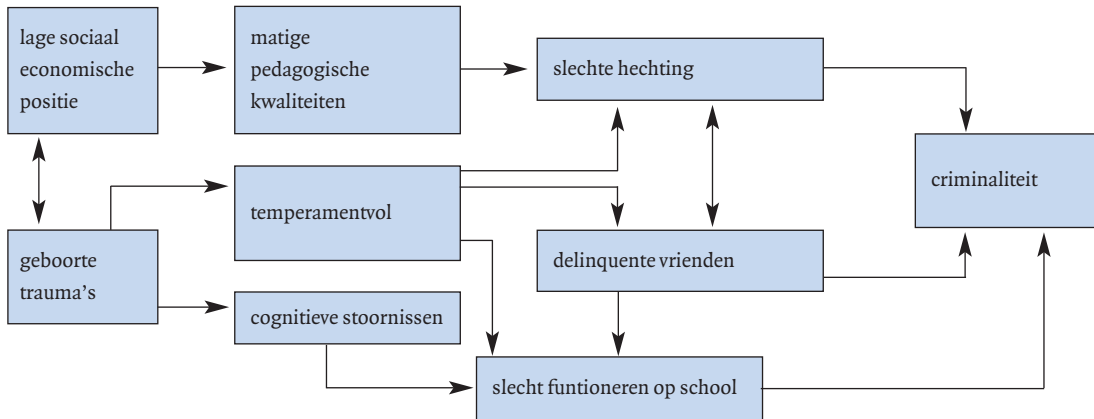
Criminaliteit begint met spijbelen

Driekwart van de jeugd die in Oost-Nederland in de jeugdgevangenis zit, heeft een hardnekkig spijbelverleden. Dat blijkt uit cijfers van jeugdgevangenis De Sprengen in Zutphen.

De Almelose kinder- en kantonrechter J. Olthof vindt dat alarmerend. Hij pleit voor een hardere en snellere aanpak van spijbelaars door kinderrechters en aparte spijbelzittingen. Zo'n aanpak kan voorkomen dat een spijbelaar ontspoot. Tot nu toe is handhaving van de leerplichtwet wettelijk in handen van kantonrechters. Volgens Olthof hebben zijn collega's echter weinig zicht op de problematiek van ontspoorde spijbelaars en de hulpverleningsmogelijkheden. Vorig jaar is de Almelose rechtbank op initiatief van Olthof begonnen met speciale spijbelzittingen, die bijgewoond worden door hulpverleners. Met justitie is afgesproken dat spijbelaars prioriteit krijgen. Ze komen nu binnen een maand voor. Die snellere en hardere aanpak blijkt te werken. Bron: Twentsche Courant Tubantia, 20 december 2004

Schema: voorbeeld stapeling van risicofactoren

Bron: Ferwerda e.a.

2.2 Doelgroepenbeleid

Jeugdige overlastgevers en delinquenten kunnen worden ingedeeld van licht naar zwaar. Een dergelijke indeling helpt om het beleid optimaal af te stemmen op de diverse groepen problematische jeugd. Hieronder vindt u een indeling die voor veel gemeenten goed hanteerbaar is, met een omschrijving van elke groep en een toelichting op het bijbehorende beleid (vanaf pagina 9).

Indeling jeugd (0-23 jaar) op mate van crimineel gedrag

Beleid	Algemeen jeugdbeleid	Preventief jeugdbeleid	Curatief jeugdbeleid	Repressief jeugdbeleid
Regierol	Gemeente	Gemeente	Gemeente en Provincie	Justitie
Niet-criminele jeugd 85% van de jeugd	XXX			
Probleemgedragers Risicofactoren aanwezig	XX	XXX	X	
Gelegenheidsdaders Groepsgewijs kickgedrag	X	XX	X	X
Meelopers Risico op afglijden naar harde criminaliteit	X	X	XX	XX
Criminele jeugd Criminaliteit is normaal onderdeel van het leven			XXX	XXX

X = focus. Dit geeft aan waar de prioriteiten in het beleid liggen voor elke doelgroep. De kolommen geven aan waar de verantwoordelijkheid en de regie ligt.

2.2.1 Niet-criminele jeugd

Doelgroep:

De meerderheid van de jeugd (85%) is niet crimineel. Een grote groep kinderen en jongeren om te koesteren.

Doelgroepbeleid:

De focus voor deze groep is het algemene jeugdbeleid. Een beleid dat gericht is op de ontwikkelingsmogelijkheden voor alle jeugdigen. Dit vraagt om voldoende voorzieningen op het gebied van kinderopvang, onderwijs, en jeugd- en opvoedinformatie. En daarnaast voldoende mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding: sport, cultuur, jeugd- en jongerenwerk. Van een solide en voor alle jeugdigen toegankelijk voorzieningenpatroon gaat een algemeen preventief effect uit. De (financiële) investeringen zijn relatief laag en het potentiële rendement is relatief hoog. De regierol ligt bij de gemeente.

Waarom werkt een algemeen jeugdbeleid preventief? Algemene activiteiten voor de jeugd bereiken ook de risicojeugd en hun ouders. Maar dan zonder te stigmatiseren.

Algemene activiteiten spelen in op kansen, talenten en op positieve energie. Jeugd en ook ouders voelen zich hierdoor aangetrokken. Zij zullen eerder bereid zijn hun gedrag te veranderen door een positieve benadering dan door een probleembenadering.

Het is goed mogelijk om binnen de algemene activiteiten vroegtijdige signalen van afwijkend gedrag te onderkennen en er wat aan te doen.

2.2.2 Probleemgedragers

Doelgroep:

Deze groep pleegt (nog) geen delicten, maar heeft wel te maken met risicofactoren. Risicofactoren in het kind, in het gezin of in de omgeving. Deze groep vertoont probleemgedrag, bijvoorbeeld in de vorm van vechten, weglopen, niet luisteren, spijbelen en rondhangen, en lijkt het niet te redden.

Doelgroepbeleid:

De focus voor deze doelgroep is het preventieve jeugdbeleid met de nadruk op het signaleren en registreren van risicofactoren en het aanbieden van hulp en activiteiten. Deze groep profiteert overigens wel van het algemene jeugdbeleid, zoals hierboven beschreven is. De regierol ligt bij de gemeente.

Politie, justitie en jeugdzorginstellingen constateren vaak dat eerder ingrijpen bij probleemgedragers veel leed had kunnen voorkomen en meer kans op succes zou hebben gehad. Zij benadrukken de noodzaak van versterking van de preventieve aanpak in samenhang met de bestaande curatieve en repressieve activiteiten. Ook gedetineerde jongeren noemden uitsluitend preventieve maatregelen op de vraag: "Waar moet de overheid geld aan besteden zodat de jeugdcriminaliteit afneemt?" De gedetineerde jongeren antwoordden: "Meer buurthuizen. Meer dingen organiseren voor jongeren. Veel meer aandacht voor jongeren als ze niet meer naar school gaan en op straat rondhangen. Jongeren niet laten stikken." Bron: Metro, 2002.

2.2.3 Gelegenheidsdaders

Doelgroep:

Delicten worden in groepsverband gepleegd, onder groepsdruk en voor de kick. Het zijn jongeren die zich schuldig maken aan bijvoorbeeld winkeldiefstal, zwartrijden in het openbaar vervoer, vernielen van prullenbakken en relschoppen bij een voetbalwedstrijd. Het gedrag van gelegheidsdaders kan samenhangen met overmatig gebruiken van alcohol, experimenteren met drugs, maar bijvoorbeeld ook met het ontbreken van goede voorzieningen voor de jeugd. Het gedrag veroorzaakt veel overlast en gevoelens van onveiligheid. De gelegen-

heidsdaders leveren het grootste aandeel van jongerenoverlast. In veel gevallen verdwijnt gelegenheidscriminaliteit met het ouder worden, zo rond het achttiende jaar.

Binnen deze groep zijn er jongeren die aan te spreken en te corrigeren zijn, alhoewel ze een lichte neiging hebben zich tegen gezag te verzetten. Ze zijn overwegend autochtoon en tussen de 13 en 16 jaar. Ze hebben regelmatig problemen thuis. Het grootste deel gaat naar school, met name VMBO. Er is ook een wat oudere groep die een stuk verder wil gaan in confrontaties met het openbaar gezag. Ze zijn van school af, vaak werkeloos en ongeveer de helft is van allochtone afkomst. Elkaar ontmoeten maakt plaats voor bewust normafwijkend gedrag en dat gebeurt dan niet meer alleen in de eigen wijk.

Doelgroepbeleid:

De focus voor deze doelgroep is het preventieve jeugdbeleid met de nadruk op het handhaven van de veiligheid. Een beleid dat gericht is op het voorkomen van gelegenheidsovertredingen, bijvoorbeeld door het verminderen van de gelegenheid met goede straatverlichting in uitgaanscentra, door het vergroten van de pakkans door toezicht en controle, door het vergroten van de bewustwording over de gevolgen van de criminaliteit, alcohol en drugsgebruik en door het voeren van lik-op-stuk-beleid.

Voor de jongeren die aan te spreken en te corrigeren zijn, is het belangrijk dat signaalgedrag herkend wordt en dat er bij de acties een korte lijn is naar repressie en curatie. Voor de jongeren die slechter te corrigeren zijn, is de aanpak repressiever en resulteert het gedrag in een Halt-afdoening, boete of een voorwaardelijke vrijheidsstraf. Curatie wordt ingezet bij achterliggende psychosociale problematiek (voorbeeld is JEKK, Jeugd En Kleine Kriminaliteit in de Achterhoek).

De regierol ligt bij de gemeente. De gemeente werkt hierbij samen met politie, jongerenwerk en horeca.

2.2.4 Meelopers

Doelgroep:

Deze groep leunt dicht tegen de criminele jeugd aan. Ze spijbelen veelvuldig. Er is vaak sprake van een psychiatrische stoornis bij de jongere. Het contact met ouders is sterk verminderd, vaak door problemen thuis. Ze plegen kleine delicten en ze laten zich regelmatig gebruiken door criminele jeugd voor hand- en spandiensten. Denk aan het uitvoeren van inbraken in opdracht, waarbij niet de meeloper maar de criminele jeugdige de meeste winst opstrijkt. Hierdoor komen zij vaak in aanraking met de politie. Meelopers zijn gecharmeerd van de uitdagingen en de materiële voordelen van een criminele loopbaan. Hiernaast is verhoging van de status in de groep voor hen belangrijk. Praktisch gevolg hiervan is het vertonen van agressief en provocerend gedrag en het uitlokken van vechtpartijen. Bij meelopers is het risico aanwezig om af te glijden naar de harde criminaliteit.

Doelgroepbeleid:

De focus voor deze doelgroep is het curatieve jeugdbeleid met de nadruk op het aanbieden van intensieve bemoezing. Hoe kunnen de meelopers weer op het rechte pad komen? De zorg start bij voorkeur zo snel mogelijk na een overtreding in combinatie met een repressieve maatregel. De regierol ligt bij de gemeente en de provincie (jeugdzorg). Feitelijk treffen de gemeentelijke regie, (Bureau) jeugdzorg en het circuit van politie/justitie elkaar. In de praktijk wordt samengewerkt in netwerken. Kleine gemeenten kunnen samen een regionaal netwerk opzetten. Voorbeeld van een regionaal netwerk gericht op jongeren van 12 jaar en ouder is het Jeugd Preventie Team West Veluwe (JPT). Een ander voorbeeld van ketensamenwerking is het justitieel casusoverleg: een overleg tussen politie, bureau jeugdzorg en Raad voor de Kinderbescherming onder leiding van een officier van justitie. Gemeenschappelijk kenmerk is de samenwerking tussen gemeenten, lokale en regionale voorzieningen, jeugdzorg, politie en justitie.

2.2.5 Criminele jeugd

Doelgroep:

Deze groep verwerft zijn inkomsten door criminele activiteiten. Zij zijn gewend aan geld en status, zijn niet meer onder de indruk van de pakkans en vinden de consequenties weinig afschrikwekkend. Ook ouders zijn vaak niet onder de indruk van de consequenties. Tegen de tijd dat het pubers zijn, is het plegen van criminaliteit een normaal onderdeel van hun leven. Criminele jeugd behoort meestal tot de categorie voortijdige schoolverlaters. Zij hebben geen zicht op werk en streven zelfs niet meer naar een maatschappelijke carrière. Zij komen regelmatig in contact met politie en justitie, hebben vaak een strafblad of hebben zelfs al eens in detentie gezeten. Bij deze jongeren dreigt een overstap naar een professionele loopbaan in de criminaliteit.

Doelgroepbeleid:

De focus voor deze doelgroep is het repressieve jeugdbeleid met de nadruk op een goede nazorg. Een beleid dat gericht is op het bieden van een nieuw perspectief in de maatschappij. De regierol ligt bij justitie. Bij de doelgroep criminele jeugd speelt curatie een rol in de nazorg met individuele trajectbegeleiding en intensieve bemoeizorg.

3 Focus op regie

Het voorkomen en beperken van jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast komt tot stand via gemeentelijke jeugdbeleid en via samenwerking met jeugdzorg en politie/justitie. De gemeente voert de regie over het algemene en het preventieve jeugdbeleid. Op het gebied van curatieve en repressieve jeugdbeleid nemen provincie en justitie de regierol over. Voor een goede schakeling tussen beide velden, vooral als het gaat om nazorg, is afstemming en terugkoppeling noodzakelijk. Samenhang en samenwerking bevorderen de effectiviteit van het beleid.

Een goed integraal jeugdbeleid vraagt om een sterke gemeentelijke regie, die:

- een visie heeft en deze van harte uitdraagt;
- uitvoerende instellingen betreft bij de aanpak;
- keuzes maakt en samenwerking bevordert;
- heldere doelen stelt en ingrijpt als deze niet gehaald dreigen te worden;
- verantwoordelijkheid draagt voor leefklimaat, veiligheid en financiële middelen.

Om invulling te geven aan haar regierol kan een gemeente het volgende stappenplan hanteren. De stappen uit dit plan worden regelmatig teruggezien in gemeentelijke beleidsplannen. Het stappenplan is te verdelen in de volgende stappen:

- Stap 1 verzamelen van cijfers en feiten;
- Stap 2 ontwikkelen van visie;
- Stap 3 formuleren van probleemstelling per doelgroep;
- Stap 4 inventariseren van oorzaken en oplossingsrichtingen;
- Stap 5 formuleren van beleid, kiezen van set van maatregelen en bepalen van gewenste resultaten;
- Stap 6 instellen van een netwerk jeugd en veiligheid;
- Stap 7 evalueren en monitoren.

Als alle stappen zijn doorlopen, is het plan van aanpak gereed. De hier beschreven stappen volgen niet per se in de tijd op elkaar. Bijvoorbeeld stap 6 (Instellen van een netwerk) kan al tijdens stap 2 gebeuren.

3.1 Cijfers en feiten

Een belangrijke eerste stap in de regie is het verzamelen van cijfers en feiten. Lokale cijfers en feiten over jeugd en jongeren, over inwoners en veiligheid, over klachten en problemen, over voorzieningen voor onderwijs/opvang/opvoeding en over mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding.

Hoeveel jongeren wonen in uw gemeente? Hoe is de opbouw van deze jongeren in leeftijd, geslacht, afkomst? Wat kunt u zeggen over de gevoelens van veiligheid bij de inwoners van uw

gemeente? Hoe verhoudt zich dat tot vergelijkbare gemeenten? Welke klachten en problemen zijn er en wat is de omvang hiervan? Wie veroorzaakt de problemen en hoe groot is die groep? Hoeveel jongeren maken gebruik van hoeveel voorzieningen? De gemeente zelf is een belangrijke bron voor cijfers en feiten. Daarnaast kunnen instanties als GGD, scholen, politie en jongerenwerk het nodige materiaal aanleveren. En vanzelfsprekend biedt internet toegang tot cijfers en feiten. Zie bijvoorbeeld jeugdenveiligheid.nl (jeugdmonitor), cbs.nl en gidz.nl. Het komt echter vaak voor dat bepaalde cijfers ontbreken, dat ze te onduidelijk zijn of dat een feit berust op een uitzonderlijk incident. Dit kan aanleiding zijn tot de vertaling van regionale of landelijke cijfers naar de lokale situatie of tot het verbeteren van de registratie bij de lokale instellingen en gemeentelijke afdelingen.

Diverse gemeenten maken in hun jeugdbeleid gebruik van een nulmeting. Het is een beschrijving van een actuele stand van zaken en het fungeert als uitgangspunt. Een nieuwe stand van zaken, bijvoorbeeld een jaar later, maakt inzichtelijk wat de gerealiseerde veranderingen zijn.

3.2 Visie van de gemeente op jeugd en veiligheid

Volgende stap in de regie is de visie die de gemeente heeft op jeugd en veiligheid. Wat streeft de gemeente na op dit gebied? Welke ambities heeft de gemeente ten aanzien van bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit in het algemeen en jongerenoverlast in het bijzonder?

Een goede visie geeft energie en houvast en bepaalt koers en prioriteit. Niet alleen voor de gemeente maar ook voor de overige betrokken instanties. Het inspireert medewerkers en heeft een kapstokfunctie in de uitvoering. Het is aan te raden om uw visie gezamenlijk uit te werken met de betrokken instanties en te bekijken vanuit diverse invalshoeken; die van jeugd, burgers en instanties. Een dergelijke onderbouwing vanuit de praktijk zorgt voor draagvlak, voor herkenning en voor aansluiting met het werkveld. Het biedt ook de grootste kans op goede toepassing in de praktijk. De uiteindelijke formulering mag dusdanig kernachtig zijn, dat elke betrokkene de visie kan reproduceren.

Een mogelijke voorbereiding op het formuleren van een realistische visie is het beantwoorden van de vraag: Wat wenst onze gemeente meer of juist minder voor de jeugd?

Wat wenst onze gemeente meer/minder te hebben/te zijn voor de jeugd? Een voorbeeld.

Wenst minder:	Wenst meer:
Verveling bij jeugd 12-18	Aansluitende voorzieningen voor jeugd 12-18 Effectieve inzet jongerenwerk
Problemen bij jongeren 14-23	Tijdige signalering van problemen Laagdrempelige opgroeihulp
Klachten van bevolking	Eenduidige registratie bij instellingen Sluitende afspraken
Ad hoc optreden	Ketenaanpak, multidisciplinaire aanpak Sluitende aanpak
Overlast op hangplekken op straat	Meer verantwoordelijkheid van jongeren in het jongerencentrum
Ouders die hun verantwoordelijkheid ontlopen	Bemoeizorg en gezinscoaching

3.3 Probleemstelling per doelgroep

In deze stap zoomt u verder in op klachten en problemen in de gemeente. Wie veroorzaakt klachten en problemen? Op welke klachten en problemen moet gericht beleid ontwikkeld worden?

Doel is een probleemstelling per groep kinderen/jongeren (zie ook hoofdstuk 2.2 Doelgroepenbeleid). Het formuleren van een duidelijke probleemstelling per doelgroep is een goede voorbereiding voor stap 5 uit het stappenplan: het formuleren van beleid, kiezen van maatregelen en bepalen van gewenste resultaten. Voor deze stap voeren gemeenten veelal rondetafelgesprekken met praktijkdeskundigen vanuit politie, scholen, jongerenwerk en jeugdzorg.

Samen met praktijkdeskundigen geeft u antwoord op vragen als:

- Wie heeft welke klachten en problemen? Denk aan normoverschrijdend gedrag (zie ook hoofdstuk 2.1 Risicofactoren) en strafbaar gedrag.
- Wie veroorzaken klachten en problemen? Hoe zien de probleemgroepen er uit? Welke kenmerken hebben individuele groepsleden? Welke kenmerken heeft de groep? Waar treffen we deze kinderen, jongeren en gezinnen aan (vindplaatsen)?
- Waar is binnen onze gemeente sprake van probleemkinderen, probleemgezinnen of probleemomgevingen?
- Op welke probleemgroepen is inzet nodig? Gaat het in onze gemeente vooral om gelegenhedsdaders of signaleren de instanties probleemjongeren die structureel voor onrust zorgen?
- Zien we een groep ontstaan die veel overlast geeft en dreigt af te glijden naar de harde kern of zijn het vooral hinderlijke groepen die nog wel aanspreekbaar zijn?
- Bij welke groepen wordt risicogedrag gesignaleerd? Welke problemen kunnen voorkomen worden?
- Welke contacten zijn er met de betrokken kinderen en jongeren? Welke contacten zijn er met hun ouders?
- Welke klachten en problemen verdienen prioriteit?
- Wat hebben betrokken instanties al aan actie ondernomen? Wat heeft dat opgeleverd? Wat zijn de succesfactoren? Wat zijn faalfactoren?
- Welke acties in andere gemeenten hebben positieve resultaten opgeleverd? Hoe kunnen wij deze ervaringen verwerken in ons beleid?
- Welke instanties missen we nog?
- Wat is de kwaliteit van ons algemene jeugdbeleid? Tot welke resultaten leidt dit beleid?

Het 12minners project Nijmegen startte als antwoord op signalen van vooral de basisscholen, die steeds meer problemen met kinderen meldden. Het ging niet om losse incidenten maar om haast voorspelbaar delinquent gedrag bij ongeveer 10% van de 8- tot 12-jarige kinderen op school, vooral jongens. De schattingen van scholen, politie en welzijnswerk liepen opvallend weinig uiteen. Deze beroepskrachten gaven aan dat de aanpak van beginnend delictgedrag bij deze kinderen geen zin heeft zonder de aanpak van de problemen en de pedagogische onmacht van de ouders. Bron: Spectrum Actueel, oktober 2005

3.4 Inventarisatie van oorzaken

In deze stap maakt u een inventarisatie van oorzaken van klachten en problemen, die met prioriteit aangepakt moeten worden. Een dergelijke inventarisatie levert vaak een aantal ideeën op over mogelijke oplossingen. Het doel is om met de oorzaken en de mogelijke oplossingen de beste keuze te maken uit de set van maatregelen, een onderdeel van stap 5 van het stappenplan.

Voor deze stap worden veelal gesprekken gevoerd met de kinderen en jongeren zelf. Hinderlijke en tegelijkertijd aanspreekbare jongeren zijn vaak verrassend goed in staat om de vinger op de zere plek te leggen en om aan te geven welke activiteiten kunnen leiden tot een oplossing. Beproefde methodieken voor het overleggen met jongeren zijn panelgesprekken, workshopmethoden en straatinterviews. Het jongerenwerk kan hierin een rol vervullen. Voor deze stap kan ook gebruik worden gemaakt van onderzoeken onder of gesprekken met (ex)delinquenten.

Voorbeelden van oorzaken zijn:

- weinig voorzieningen voor jongeren;
- (getolereerd) drank- en drugsgebruik;
- weinig sociale cohesie in de buurt;
- tekortschieten opvoeding door ouders;
- persoonlijke problemen van jongeren.

Oorzaken die jongeren zelf noemen zijn:

- Er zijn geen voorzieningen voor ons;
- De openingstijden van het jongerencentrum, de disco en andere voorzieningen zijn niet afgestemd op onze wensen en leef sfeer;
- De politie benadert ons als criminelen;
- De gemeente neemt onze leef sfeer niet serieus;
- De buurtbewoners vertonen intolerant gedrag;
- Persoonlijke problemen.

3.5 Formuleren van beleid en kiezen van set van maatregelen

Formuleren van beleid

Aan de hand van feiten en cijfers, gemeentelijke visie, inbreng van lokale en regionale deskundigen en jongeren zelf en gemeentelijke budget maakt u uw keuze voor het beleid en de bijbehorende set van maatregelen met een tijdspad. In deze stap worden de vruchten geplukt van alle werkzaamheden uit stap 1 tot en met 4 en komt alles overzichtelijk op papier. In feite vloeit stap 5 logischerwijs voort uit stap 1 tot en met 4.

Kiezen van set van maatregelen

Voor een succesvolle aanpak 'preventie jeugdcriminaliteit' moet gewerkt worden met een multidisciplinaire en sluitende set van maatregelen. Bij de inzet van één voorziening of maatregel is de kans aanwezig dat de resultaten teniet worden gedaan door de aanwezigheid van andere factoren. Deze kans wordt groter naarmate de doelgroep zwaarder wordt.

Bij een brede preventieve aanpak adviseert Spectrum de volgende set van maatregelen:

- laagdrempelige opvoed- en opgroeihulp voor ouders en jongeren die met risicofactoren te maken hebben: informatie, advies en pedagogische hulp.
- goede begeleiding van probleemgezinnen door bijvoorbeeld het maatschappelijk werk.
- goede zorgstructuur rond het onderwijs met extra aandacht voor het tegengaan van spijbelen.
- aanpak van voortijdig schoolverlaters als één van de grootste risicofactoren als het gaat om overlast en criminaliteit. In de scholen zelf is veiligheid prioriteit: geen pesten en agressie op school.
- gerichte aanpak van jongerenoverlast in overleg met politie en jongerenwerk ter bevordering van de leefbaarheid in de buurt.

Dr. Junger-Tas beveelt een soortgelijke set van maatregelen (pagina 15) aan als het gaat om kinderen van 4 tot 12 jaar: brede school met voor- en vroegschoolse educatie en met opvoedingsondersteuning; effectieve sociale competentieprogramma's; hoog veiligheidsniveau in de wijk en in de speelomgeving.

Junger-Tas heeft ook het Amerikaanse programma 'Communities that care' (CTC) in Nederland geïntroduceerd. Het is een strategisch planningsmodel voor preventie, waarin meerdere belanghebbende partijen uit de wijk betrokken zijn en gezamenlijk werken aan een effectieve aanpak van de wijkproblematiek. Het is specifiek gericht op het gecoördineerd uitvoeren van meerdere preventieve activiteiten, die direct inspringen op geconstateerde risicofactoren in de wijk. (Informatie over CTC is te vinden op www.nizwjeugd.nl)

reguliere taakstelling. Tot slot legt u de afspraken over samenwerking tussen instanties vast in de vorm van een contract of convenant. In het netwerk bespreekt u tevens de voortgang en worden afspraken gemaakt over de verdere aanpak.

De betrokken instanties en organisaties van een netwerk jeugd en veiligheid functioneren zowel zelfstandig als afhankelijk van elkaar en zijn in hun handelen gericht op hetzelfde doel. De schakels uit de keten hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van kwaliteit, capaciteit, professionaliteit en communicatie. Als ketenregisseur heeft de gemeente de volgende taken:

- scheppen van condities voor goede ketensamenwerking;
- bevorderen van professionalisering (competenties en methodieken);
- activeren en verbinden van de betrokken instanties en organisaties op de verschillende niveaus.

3.6 Instellen van een netwerk jeugd en veiligheid

De praktijk wijst uit dat het instellen van een netwerk jeugd en veiligheid tegenwoordig een onontbeerlijk onderdeel is van het stappenplan. Met een dergelijk netwerk voert de gemeente de ketenregie over alle instanties en organisaties die een taak hebben in het voorkomen en beperken van jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast. Het netwerk bestaat uit vertegenwoordigers van alle schakels uit de zorgketen: gemeente, leerplicht, politie, jongerenwerk, (school)maatschappelijk werk en jeugdgezondheidszorg. Samen vormen zij de lokale of regionale regiegroep. De gemeente kiest de schaalgrootte van het netwerk.

In een netwerk jeugd en veiligheid worden afspraken gemaakt over taken en samenwerking. Wie doet wat? Welke informatie wordt gedeeld, wanneer en hoe? Bij beperkte capaciteit en financiële middelen kunt u ook denken aan samenwerking met een omliggende gemeente. Vervolgens maakt u afspraken over de financiering (budgetverdeling). Wie zorgt voor eventuele subsidies of extra financiering? Wie zorgt voor eventuele extra capaciteit? Naast gemeentelijke financiering kunt u ook een beroep doen op de subsidieregeling 'sociaal beleid' van de provincie Gelderland. Om te voorkomen dat de kosten onevenredig bij één partij gelegd worden, kunt u samen met uitvoerende instellingen kijken wat hun bijdrage kan zijn vanuit hun

Een netwerk jeugd en veiligheid kan afspraken maken over bijvoorbeeld:

- signaleren van overlast en risicogedrag (signaleringsinstrument);
- melden van overlast (meldingsprotocol);
- regelmatig toezicht door politie en corrigerend optreden;
- organiseren van jeugdzorg, Halt en dergelijke;
- afspreken van haalbare doelen die jongeren op korte termijn perspectief bieden;
- bespreken en terugkoppelen van oplossingen met jongeren, ouders en omwonenden;
- fysieke oplossingen, zoals een trap- of basketbalveld, meer verlichting, prullenbakken op een hangplek, verkeersmaatregelen;
- preventieve oplossingen, zoals realiseren van afwisselende activiteiten voor jongeren in een jeugdsoos/jongeren centrum of van een jongerenontmoetingsplek (JOP).

3.7 Stap 7: evalueren en monitoren

In de laatste stap wordt de evaluatie beschreven. Tussentijds (monitoring) en achteraf (evaluatie) vraagt om duidelijke afspraken over registratie. Wie registreert wat? Wie meet wanneer? Hoe wordt de rapportage gecommuniceerd? Wie

beslist over voortgang? Doel van evalueren en monitoren is om bijtijds te kunnen ingrijpen en om te leren van opgedane ervaringen. Monitoring en evaluatie tonen aan dat de gemeente het jeugdbeleid serieus neemt en zijn verantwoording draagt in de realisatie hiervan.

Voorbeeld van een uitvoeringsplan in grote lijnen op basis van gesignaleerde problemen:

Vraagstuk	Activiteit	Vorbereiding	Besluitvorming	Implementatie
Multiprobleem gezinnen	School Maatschappelijk Werk inzetten	Mei Overleg betrokkenen	Januari Opstellen convenant	Juli
	Netwerk 4-12 realiseren	Januari Selectie van en overleg met betrokkenen	Mei Afspraken maken	September
Verveling jeugd 8 tot 18 jaar	Vraagonderzoek opstarten	Augustus Deskresearch, oriëntatie uitvoerend bureau	Mei Besluitvorming onderzoek en uitvoerend bureau	December Start onderzoek
	Jongerencentrum: activiteiten uitbreiden	Mei Oriëntatie locaties	Oktober Locatiekeuze	Mei Start realisatie
	Aanbod meisjes realiseren	Juli Oriëntatie en overleg	Januari Projectkeuze	Maart Start projecten
Middelengebruik jeugd	Mobiele JOP opstarten	Oktober Oriëntatie en opstellen voorstel	Januari Besluitvorming	Maart In gebruikname
	Preventie beleid ontwikkelen	Januari Inventarisatie en plan-ontwikkeling	Mei Besluitvorming	Juni Start
	Verslavingszorg: voorlichtingsactiviteiten	Januari Inventarisatie en opstellen voorstel	Juli Besluitvorming	Januari

4 Focus op actie

4.1 Wie doet wat: voorkomen jeugdcriminaliteit

Preventie werkt! Dat hebben diverse projecten en activiteiten inmiddels bewezen. Maar wie doet nu eigenlijk wat, als reguliere taak of in de vorm van specifieke projecten?

Onderstaand schema zet op een rij welke instanties een bijdrage kunnen leveren. Zij werken allen voor de jeugd in verschillende leeftijdsgroepen en ze registreren hun gegevens. Het schema geeft inzicht in mogelijk aanbod ter preventie van risicogedrag, overlast en jeugdcriminaliteit dat aansluit bij de

taken van genoemde instantie. Dit bestaat deels uit reguliere taken en deels uit projecten die door deze organisatie uitgevoerd kunnen worden, vaak in samenwerking met anderen. Een aantal van deze projecten (vetgedrukt) wordt in 4.1.1 nader toegelicht omdat ze effectief of vooralsnog veelbelovend zijn gebleken. Voor een uitgebreid overzicht en nadere informatie over projecten kunt u terecht op de website www.jeugdenveiligheid.nl (projectenbank).

Overzicht van de belangrijkste instanties en hun aanbod

Betrokken instantie	Leeftijd kind	Registratie	Relevant aanbod ter preventie van Risicogedrag, overlast en jeugdcriminaliteit
Jeugdgezondheidszorg: Consultatie bureau en GGD	0-4 en 4-19	Integraal Dossier jeugdgezondheidszorg In ontwikkeling: elektronisch dossier en risicoprofielen (landelijk)	<ul style="list-style-type: none"> informatie, signalering en licht pedagogische hulp ten behoeve van gezinnen uit risicogroepen; specifieke programma's opvoedingsondersteuning, zoals 'Triple P'; toeleiding naar vormen van lokale hulp en naar jeugdzorg; bundeling van signalen van consultatiebureau, GGD, kinderopvang en onderwijs, in netwerken; coördinatie van zorg, met name bij kindermishandeling; bemoeizorg risicogezinnen; preventieprogramma's van de GGD tegen agressie, pesten en spijbelen voor het onderwijs, zowel gericht op het kind als op de ouders; oudercursussen zoals 'Opvoeden&Zo', 'Drukke kinderen' en 'Beter omgaan met pubers'.
Kinderdag opvang/ Peuterspeelzaal	0-4	Observatieformulier Overdrachtsformulier (naar de basisschool)	<ul style="list-style-type: none"> informatie voor ouders over agressief gedrag en sociale vaardigheden van het kind; voor- en vroegschoolse educatie gericht op kansvergroting en betrokkenheid van gezinnen bij de voorzieningen.
Primair Onderwijs	4-12	Leerlingvolg-systeem	<ul style="list-style-type: none"> voor- en vroegschoolse educatie en bredeschoolontwikkeling gericht op schoolsucces en participatie/binding; programma's om pesten en spijbelen te voorkomen en te verminderen; programma's zoals 'Taakspel' om sociale vaardigheden van kinderen te versterken; deelname aan netwerken zoals '12 minners' van primair onderwijs, politie en jeugdzorg; schoolagent of Schooladoptieplan zoals 'Doe Effe Normaal'; deelname aan signaleringsnetwerken zoals in 'WIG wijkgerichte intensieve gezinsbegeleiding'.

(School-) maatschappelijk werk	0-19	Registratie AMW	<ul style="list-style-type: none"> • hulpverlening aan gezinnen, lichte pedagogische hulp; • toeleiding naar jeugdzorg; • coördinatie van zorg; • oudercursussen.
Sociaal cultureel werk/ jongerenwerk	4-19	Activiteiten zoals Home-Start voeren een (landelijke) registratie	<ul style="list-style-type: none"> • sport en andere activiteiten om de sociale vaardigheden van kinderen te versterken; • verbeteren van de leefomgeving en participatie van bewoners en jeugd; aanpakken van de veiligheid in de wijk; • projecten om licht pedagogische hulp te bieden zoals 'Home-Start'; • educatieve programma's zoals 'Opstap' en informatie voor (allochtone) ouders; • outreachend jongerenwerk en melden van signalen over jongeren in netwerken en meldpunten.
Bureau Jeugdzorg	0-18	Registratie Bureau Jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> • diagnostiek van bijvoorbeeld antisociale stoornissen; • opvoedingsondersteuning in het kader van HALT en Stop-reactie zoals 'Ouders van tegendraadse jeugd'; • deelname aan 'JPT jeugd preventie team'.
Politie/ justitie	12-19	Eigen registratie (procesverbaal, dossier, strafblad) Cliëntvolgsysteem jeugdcriminaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • lik-op-stuk-beleid; • individuele trajectbegeleiding voor harde kernjongeren; • signaleringslijst politie Gelderland-Midden; • justitie in de buurt; • deelname aan netwerken zoals 'Justitieel Casus Overleg'.
Geïndiceerde jeugdzorg	0-18	Registratie jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> • hulpverlening aan multiprobleem gezinnen; • programma's zoals 'STOP Samen sterker terug op pad' en 'JEKK Jeugd En Kleine Kriminaliteit'.

4.1.1 Projectbeschrijvingen

Programma's voor jonge kinderen en hun ouders

Opstap (VVE programma)

Opstap is een voor- en vroegschoolse educatieprogramma (VVE) gericht op het vergroten van onderwijskansen van kinderen in achterstandssituaties. Het is opgezet voor kinderen van 4 tot 6 jaar en hun ouders en er is Opstapje voor kinderen van twee tot vier jaar en hun ouders. Gedurende twee jaar voeren ouders vijf maal per week een activiteit uit met hun kind aan de hand van speciaal ontwikkelde materialen. Eens per twee weken krijgen de ouders huisbezoek van een begeleidster, die de taal van de ouders spreekt. Ook eens per twee weken nemen de ouders deel aan een groepsbijeenkomst op een centrale locatie in de buurt.

Resultaten: Wetenschappelijke studies (Van Tuyl, 2002, 2004) geven aan dat interventie werkt. Allochtone kinderen verbeteren hun schoolprestaties en ouders voelen zich ondersteund. De studie laat positieve effecten zien op met name de doorstroming van kinderen in het basisonderwijs (minder doublures). Andere effectieve VVE-programma's zijn Piramide, Kaleidoscoop en Startblokken/Basisontwikkeling.

Triple P (programma ouderondersteuning)

Triple P staat voor Positive Parenting Program. Het is een in Australië ontwikkeld, integraal programma gericht op het creëren van een positief opvoedingsklimaat. Het programma is gebaseerd op de sociale leerprincipes van Patterson. De sociale leertheorie zegt dat disfunctionele patronen en dwang in de opvoeding leidt tot antisociaal gedrag van kinderen. Ouders leren in Triple P wat zij kunnen doen om een positief klimaat te realiseren in de dagelijkse interacties met hun kinderen. Hiermee kunnen (ernstige) emotionele en gedragsproblemen bij kinderen voorkomen worden.

Het programma bestaat uit vijf niveaus. Het zwaarste niveau is een intensieve individuele training voor het gezin gericht op gedragsproblemen van het kind (woedeaanvallen, ruzie, vechtpartijen met broers/zussen, leerstoornissen) en problemen van de ouders (relatieproblemen, depressie, stress).

Resultaten: In veel (internationale) reviewstudies (door bijvoorbeeld de Inventgroep) wordt Triple P een effectief programma genoemd. In 2005/2006 wordt in Nederland een proefimplementatietraject uitgevoerd.

Home-Start (programma voor sociale steun)

Home-Start biedt ondersteuning, praktische hulp en vriendschap aan ouders met tenminste één kind van 6 jaar of jonger. Gezinnen melden zich zelf aan. De Home-Start coördinator bespreekt wat het programma kan betekenen voor het gezin. Vervolgens wordt een vrijwilliger met ervaring in opvoeden aan het gezin gekoppeld. De vrijwilliger helpt de ouders de problemen zelf op te lossen en biedt een luisterend oor. Belangrijke uitgangspunten zijn dat de vragen van het gezin centraal staan en dat de ouders bepalen hoe vaak een vrijwilliger langskomt en hoe lang zij van het programma gebruik willen maken. Resultaten: Uit promotieonderzoek van Jessica Asscher (UvA, 2005) blijkt dat het welzijn van de moeders door het programma vooruitging, net als een deel van hun opvoedingsgedrag. Er werd echter (nog) geen effect op het gedrag van de kinderen gevonden. Uit Asschers onderzoek blijkt ook dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse gezinnen met een peuter behoefte heeft aan ondersteuning.

Cursussen en trainingen voor jonge kinderen en hun ouders

Taakspel (training voor kinderen)

Het Taakspel is een hulpmiddel voor leerkrachten vanaf groep 3 van het basisonderwijs. Leerkrachten leren vooral te letten op gewenst gedrag van leerlingen en om dat gewenste gedrag veelvuldig te complimenteren. Het is een lesmethode/spelvorm die kinderen leert taakgericht te zijn. Het spel wordt gespeeld terwijl de leerkracht lesgeeft. Naast de aanschaf van het Taakspel investeert de school in drie instructiemiddagen voor leerkrachten/interne begeleider en in tijd voor het voeren van nagesprekken en het invullen van registratieformulieren. Resultaten: Taakspel heeft positieve effecten op kinderen met hyperactief, tegendraads en agressief probleemgedrag (25% van alle kinderen). Ook kinderen met ernstiger vormen van storend gedrag vertonen minder agressief gedrag (14% van alle kinderen). Een jaar na het beëindigen van Taakspel worden nog steeds positieve effecten waargenomen. Belangrijkste winst is dat het aantal agressieve gedragingen (zoals roddelen en elkaar buitensluiten) afneemt en dat het sociaal wenselijke gedrag op school toeneemt.

Opvoeden & Zo (cursus voor ouders)

'Opvoeden & Zo' is een verbeterde versie van de cursus 'Opvoeden: Zó!'. De cursus is gebaseerd op het Amerikaanse programma 'Winning'. Het wordt in Nederland nu zo'n tien jaar uitgevoerd en is waarschijnlijk de meest gebruikte oudercursus. Het doel van 'Opvoeden & Zo' is het vergroten van de opvoedingscompetentie van ouders. Het programma maakt hen bewust van de mogelijkheden om het gedrag van hun kinderen te beïnvloeden en leert hen de vaardigheden om dat ook te doen. De cursus is gericht op ouders in achterstandssituaties met kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar waarbij geen sprake is van ernstige opvoedingsproblematiek. De cursus bestaat uit zes bijeenkomsten, waaraan drie thematische bijeenkomsten kunnen worden toegevoegd. De ouders krijgen daar onder meer instructie aan de hand van videobanden. Ze voeren tussen de bijeenkomsten door huiswerkopdrachten uit.

Resultaten: Verschillende doctoraalscripties bestudeerden het effect van deze cursus. De bevindingen zijn wisselend.

Onderzoek laat zien dat deelnemers meer zelfvertrouwen hebben, meer positieve aandacht geven aan de kinderen, minder schelden of minder slaan. De cursus blijkt meer effect te hebben bij ouders met een lage sociaal-economische status dan bij ouders met een hoge status.

Er worden betere resultaten verwacht als men Taakspel en Opvoeden & Zo in combinatie inzet dus voor de kinderen en tegelijkertijd voor hun ouders. Hier wordt in de Achterhoek aan gewerkt.

Drukke kinderen (cursussen voor ouders)

Er zijn verschillende programma's ontwikkeld voor ouders met drukke kinderen of kinderen waarbij ADHD is gediagnosticeerd. Voor ouders van drukke kinderen van twee tot zes jaar verzorgt Verian, (voorheen Thuiszorg Oost-Veluwe), de cursus 'Opvoeden. Ja, maar hoe?'. In zes bijeenkomsten krijgen ouders informatie en oefenen ze met opvoedingsvaardigheden. Voor ouders van drukke kinderen van 4 tot 12 jaar bestaat de cursus 'Drukke kinderen' (NIZW). Het doel van de cursus van zes bijeenkomsten is het voorkomen van (ernstige) opvoedingsproblemen door de ouders inzicht te bieden in het drukke gedrag van hun kind en door hen vaardigheden aan te leren om daar mee om te gaan.

Resultaten: Uit evaluaties van de cursus 'Opvoeden. Ja, maar hoe?' komt naar voren dat de doelstelling wordt behaald. Empirische effectstudies zijn niet bekend. Enkele studies van de cursus 'Drukke kinderen' geven steun aan de theoretische onderbouwing van de interventie (zie www.jeugdinterventies.nl).

STOP Samen Sterker Terug Op Pad (training van kinderen, ouders en leerkrachten)

Het STOP programma is voor kinderen van 4 tot 7 jaar met gedragsproblemen. Het is gebaseerd op de sociale leerprincipes van Patterson (1982). Uitgangspunt is dat kinderen met gedragsproblemen ook gewenst gedrag laten zien en over positieve vaardigheden beschikken. STOP bestaat uit een handboek met informatie over antisociaal gedrag en drie handleidingen voor een kindtraining, een oudertraining en een leerkrachtraining. Kinderen oefenen sociaal-cognitieve vaardigheden als zelfcontrole, omgaan met groepsdruk, omgaan met weigering, probleemoplossing, perspectief zien. De oudertraining bestaat uit tien bijeenkomsten verspreid over vier maanden, plus huisbezoeken, telefonische contacten en begeleiding, plus tweemaal bijwonen van de kindtraining. Ouders oefenen opvoedingsvaardigheden die aansluiten bij de vaardigheden die ze al bezitten. Er is ook aandacht voor stressfactoren die ouders ervaren. De leerkrachtraining bestaat uit vier dagdelen verspreid over tien weken, plus klassenbezoek door de trainer. Resultaten: Het programma is ontwikkeld door medewerkers van de universiteit Gent. Recentelijk zijn pilots uitgevoerd in Nederland (onder andere door De Waarden). De ontwikkelaars van het programma geven aan dat onderzoek wijst op doelrealisatie van het programma.

De netwerkaanpak

12-minners (netwerk en outreachende hulp)

Het 12-minners project in Nijmegen richt zich op het signaleren van manifest crimineel gedrag bij basisschoolleerlingen van 7-12 jaar en op het kiezen van een aanpak voor het voorkomen van ernstiger vormen van criminaliteit. Het 12-minners project werkt in vijf wijkgerichte netwerken van de basisscholen, politie, Tandem Welzijnsorganisatie (coördinatie), maatschappelijk werk en Bureau Jeugdzorg (casemanagement). De stappen zijn als volgt: signaal probleemgedrag (potentieel delinquent); probleemgedrag bespreken in netwerkbijspraak; contact met de ouders; vorm van hulpverlening vaststellen voor kind en ouders. In de helft van de gevallen komt de casemanager in actie. Deze werkt outreachend en laat pas los als er succes is geboekt.

Resultaten: In 2005 zijn 68 kinderen besproken. In 47% van de cases is het traject met een positief resultaat afgesloten.

Justitieel Casus Overleg (netwerk)

Het Justitieel Casus Overleg richt zich op het terugdringen van risico op recidive. Het bestaat uit vertegenwoordigers van politie, Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg (tevens Halt en jeugdreclassering) en Openbaar Ministerie. De politie signaleert en meldt jongeren aan in de casuïstiekbespreking, waarin een beslissing genomen wordt over een vervolgetraject.

Resultaten van voorganger LINK: In 2003 zijn meer dan 1000 jongeren besproken. Wijkagenten hebben het samenwerkingsverband regelmatig om advies gevraagd over een groepsaanpak. De registratiegegevens worden ook benut voor lokaal preventief jeugdbeleid. Bijvoorbeeld 'op welke plek hebben wij de jongerenbus nodig'.

WIG: Wijkgerichte Intensieve Gezinsbegeleiding (netwerk en outreachende hulp)

Het project Wijkgerichte Intensieve Gezinsbegeleiding (WIG) richt zich op het voorkomen van ernstige jeugdcriminaliteit. Dit wordt bereikt door kinderen met een sterk verhoogd risico op later crimineel gedrag vroegtijdig te signaleren en door hun gezinnen zeer intensieve ondersteuning aan te bieden. Kinderen en gezinnen worden gesignaleerd in buurtnetwerken en directe contacten met scholen, politie en eerstelijnszorg in de deelnemende wijk. Aan de hand van een signaleringslijst wordt verhoogd risico op later ernstig delinquent gedrag vastgesteld. Bij voldoende risico wordt gezinnen intensieve ambulante gezinsondersteuning aangeboden. Deze ondersteuning start over het algemeen zeer snel, sluit aan bij de met het gezin

gestelde doelen en bestaat uit verrichtingen waarvan een preventief effect verwacht mag worden.

Resultaten: Bij afsluiting van de gezinsondersteuning was de problematiek van kinderen en gezinnen duidelijk afgenomen. Dit was de mening van de signaleerders, de gezinnen en de gezinswerkers. De afname van risicofactoren was groot, de afname van gedragsproblemen bij de kinderen was iets kleiner en de afname van gezinsproblemen was relatief het kleinst. In veel gevallen is doorverwezen naar minder intensieve, reguliere zorg.

Algemene succesfactoren van projecten als WIG zijn:

- directe contacten en vertrouwensrelaties tussen alle betrokkenen;
- systematische en structurele signalering van risicofactoren met behulp van een instrument;
- snelle intensieve interventie;

Activiteiten van de politie

Doe effe normaal (schooladoptieplan)

In het schooladoptieplan Doe Effe Normaal 'adopteert' de wijkagent de basisscholen in zijn wijk. De wijkagent geeft lessen over onderwerpen als geweld en vandalisme, drugs en alcohol, diefstal en discriminatie. En de agent laat kinderen bijvoorbeeld ook opschrijven wat hen bezighoudt op dit terrein. Daarnaast geven medewerkers van Bureau Halt lessen over wat er met je gebeurt als je iets hebt uitgespookt. Resultaten: Kinderen en wijkagent leren elkaar kennen. Er ontstaat een vertrouwensband. Na tien jaar kent de wijkagent nog kinderen uit de tijd dat hij voor de klas stond en kinderen kennen hem ook nog. Dit is een groot voordeel voor het werk in de wijk. Door de schrijfpdracht 'wat houdt je bezig' is bijvoorbeeld een beginnend geval van kindermishandeling gesignaleerd en aangepakt.

Signaleringslijst Politie Gelderland Midden (signaleringsinstrument politie)

De lijst (J. Wientjes, 1999) inventariseert kenmerken, die aanwijzingen kunnen zijn voor ernstig wangedrag in de toekomst. Categorieën zijn problemen met persoonlijkheids- en gedragskenmerken van het kind, problemen in de gezinssituatie, politie- en/of justitiecontacten, problemen met leerprestaties of gedrag op school, problemen met de vrijetijdsbesteding. Inmiddels is de lijst verder ontwikkeld door het Interregionaal Bureau Gedrag in de districten Gelderland Zuid, Gelderland Midden en Gelderland Noord Oost. Er is een vragenlijst als er een delict is en een als er zorgen zijn, gefor-

muleerd in termen van waarneembaar gedrag van kinderen en jongeren. De lijsten zijn speciaal ontwikkeld voor de politie. Resultaten: Gebleken is dat er duidelijke voorspellers van recidive zijn. Voor 12-minners: pesten, rondhangen, vechten en diefstal anders dan winkeldiefstal. Voor 12-plus is het omgaan met vrienden die delicten plegen de duidelijkste voorspeller. De vragenlijsten blijken een goede vorm van vroegtijdige signalering te zijn.

Programma's voor ouders van jongeren

Beter omgaan met pubers (cursus voor ouders)

Dit is een landelijke cursus (NIZW) van zes bijeenkomsten voor zowel allochtone als autochtone ouders van kinderen van 12 tot 18 jaar. Ouders krijgen praktijk- en achtergrondinformatie over de ontwikkeling die een puber doormaakt. Zij leren omgaan met de nieuwe opvoedingssituatie, oefenen nieuwe vaardigheden en wisselen ervaringen uit met andere ouders. Het programma biedt ook plaats voor enkele keuzethema's zoals alcohol en drugs, seksuele opvoeding en school. Resultaten: Er is nog geen wetenschappelijk onderzoek verricht naar het effect van de cursus. De cursusuitvoeringen worden wel regelmatig geëvalueerd. Het SCO-Kohnstamm Instituut heeft onderzoek gedaan naar een eerdere versie van de cursus onder cursusleiders en cursisten. Daaruit blijkt dat de cursus in een behoefte voorziet en het gevoel van competentie van de ouders versterkt.

Ouders van tegendraadse jeugd (opvoedingsondersteuning)

Dit aanbod (JSO Gouda) is bedoeld voor ouders van kinderen van 8 tot 16 jaar met (verhoogd risico op) politiecontacten vanwege het plegen van strafbare feiten. Het project zorgt voor begeleiding van ouders zo kort en zo vroeg mogelijk, zo dicht mogelijk bij huis op plaatsen waar ouders zich vertrouwd voelen. Het project biedt ook training van beroepskrachten om hen deskundiger te maken in het toeleiden naar en uitvoeren van opvoedkundige interventies. Resultaten: De methodiekontwikkeling van het project is net afgerond. Het project wordt begeleid door een groep experts op het gebied van preventie jeugdcriminaliteit. Er is nog geen onderzoek geweest. De provincie Zuid-Holland heeft een onderzoekstraject toegezegd.

Aanpak via meldpunten en outreachende hulp

Jeugd En Kleine Kriminaliteit

Mensen die overlast ondervinden of problemen signaleren melden dit bij het JEKK (Jeugd En Kleine Kriminaliteit). Het gaat om jongeren of gezinnen die zelf vinden dat er geen probleem is. Een hulpverlener neemt na melding direct contact op met de jongere en probeert een relatie te onderhouden. Hij biedt intensief ambulante hulpverlening en preventieve activiteiten aan de jongere en de gezinssituatie aan. Daarnaast werkt JEKK ook met groepen. De hulp wordt uitgevoerd door GSJ Lindenhout, een multifunctionele organisatie voor jeugdhulpverlening.

Jeugd Preventie Team

Het Jeugd Preventie Team (JPT) functioneert als een centraal meldpunt dat zorgt voor de schakeling van signaal naar hulp. Het JPT is hiermee een soort vooruitgeschoven post van Bureau Jeugdzorg. De meldingen betreffen probleemgedrag en licht delictgedrag van jeugdigen tot 25 jaar. De meldingen worden gedaan door politie, leerplichtambtenaren en jongerennetwerken. Binnen 48 uur na de melding vindt met enige aandrang een gesprek met jongere en ouders plaats, meestal op de politiepost. Het JPT zorgt dat vier weken na het eerste contact de meest geschikte vorm van hulp start. Het gaat sneller en is outreachender dan via Bureau Jeugdzorg en het JPT kan zelf enige drang uitoefenen en intensieve ambulante hulp inzetten. Resultaten: In twee jaar zijn 152 jeugdigen aangemeld. Bijna de helft van deze jeugdigen zijn door JPT zelf geholpen (preventief aanbod). Het merendeel wordt via Bureau Jeugdzorg alsnog doorverwezen (curatief aanbod).

4.3 Wie doet wat: beperken jongerenoverlast

Jongerenoverlast is vaak het meest nijpende probleem voor gemeenten. Er moet snel en aantoonbaar iets gebeuren om de ontstane overlast te beperken. Maar waar moet u beginnen en hoe verhouden de acties zich tot het algemene jeugdbeleid.

Zodra er sprake is van acute overlast, moet er snel worden gehandeld. Belangrijkste instanties zijn het jongerenwerk en de politie. Kort gezegd zorgt het jongerenwerk voor contact en preventie en zorgt de politie voor signalering en toeleiding naar curatie.

Overzicht taken en activiteiten van jongerenwerk en politie bij jongerenoverlast

Betrokken instantie	Taak	Activiteiten
Politie en jongerenwerk	<p>Contact leggen met jongeren op straat.</p> <p>Het contact heeft als doel om de jongeren na te laten denken over hun gedrag en om hen te activeren tot het bedenken van oplossingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Signalen en meldingen oppakken en doorsluizen naar het centrale meldpunt bij de politie en het overleg met de gemeente; • Overlast in kaart brengen met behulp van een instrument/checklist; • Aanpak afspreken. Afhankelijk van de mate van overlast maken politie en jongerenwerk afspraken over de aanpak. Op welke wijze worden jongeren opgezocht en aangesproken? In welke gevallen worden de ouders benaderd? • Contact onderhouden met netwerk jeugd en veiligheid. Ervaringsgegevens uitwisselen en check op plan van aanpak. Doen wij de goede dingen? Doen wij de dingen goed?
Jongerenwerk	Jongeren ondersteunen bij activiteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen in kaart brengen; • Contact leggen met jongeren die overlast veroorzaken; • Jongeren aanspreken op hun gedrag; • Afspraken maken over hun gedrag en over consequenties bij het niet nakomen van deze afspraken; • Overleggen met omwonenden; • Signaleren van risicogedrag en eventueel inschakelen van jeugdzorg; • Afstemmen met politie en netwerk jeugd en veiligheid.
Politie	<p>Signaleren overlast en corrigerend optreden bij overlast.</p> <p>Beheersen overlast</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Regelmatig opzoeken van de groep jongeren die overlast veroorzaken en samen bepalen wat toelaatbaar is; • Ouders benaderen conform afspraken met jongerenwerk; • Intolerant gedrag sanctioneren conform plan van aanpak; • Afstemmen met jongerenwerk, netwerk jeugd en veiligheid en gemeente (coördinator integraal veiligheidsbeleid).
Woning Corporaties en anderen		<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen leefbaarheid; • Betrokken zijn bij wijkgerichte aanpak.

Bij het kiezen van acties naar aanleiding van acute overlast moeten de volgende vragen worden beantwoord:

- Wie veroorzaakt er klachten en problemen?
(zie Probleemstelling per doelgroep, hoofdstuk 3.3)
- Om hoeveel klachten gaat het?
(zie Cijfers en feiten, hoofdstuk 3.1)
- Om welk type jongeren gaat het?
(zie Doelgroepenbeleid, hoofdstuk 2.2)
- Bij wie zijn risicofactoren aanwezig?
(zie Risicofactoren, hoofdstuk 2.1)
- Wie vertoont risicogedrag?
(zie Signaleringslijst politie, hoofdstuk 4.1)
- Welke instanties kennen de betreffende jongeren op welke manier?
(zie Instellen van een netwerk jeugd en veiligheid, hoofdstuk 3.6)
- Wat is de oorzaak van de klachten en problemen?
(zie Inventarisatie van oorzaken, hoofdstuk 3.4)
- Wie komt direct in aanmerking voor hulpverlening?
(zie Kiezen van set van maatregelen, hoofdstuk 3.5)
- Wat wordt er nog meer gedaan?
(zie Visie van de gemeente op Jeugd en Veiligheid, hoofdstuk 3.2; Kiezen van set van maatregelen, hoofdstuk 3.5; Instellen van een netwerk jeugd en veiligheid, hoofdstuk 3.6)
- Wie meet de klachten en problemen en wanneer wordt gekeken of de set van maatregelen zijn vruchten afwerpt?
(zie Evalueren en monitoren, hoofdstuk 3.7)

Met het beantwoorden van deze vragen doorloopt u alle hoofdstukken van deze brochure. Dit keer vanuit het perspectief ‘snel ingrijpen bij acuut ontstane jongerenoverlast’.

En zo kunt u de brochure ‘Voorkomen en beperken van jeugdcriminaliteit en jongerenoverlast’ vanuit diverse perspectieven benutten. Wij wensen u veel succes.

Voorbeeld aanpak: Streetwise Duiven

Streetwise is ontwikkeld, omdat er geen gezamenlijke betrokkenheid was van ouders, buurtbewoners, jeugd, gemeente, politie en jongerenwerk bij het oplossen van de problemen, zoals overlast en (kleine) criminaliteit. Door samenwerking en uitwisseling van informatie wil men komen tot het monitoren van jeugdgroepen en overlast/hinder in de buurt.

De aanpak van jeugdoverlast is in ‘5-sporen’ uitgewerkt:

- Vroegtijdig signaleren en waar mogelijk en nodig vroegtijdig ingrijpen;
- Aanpakken van overlast: jongeren die overlast geven worden geconfronteerd met de gevolgen van hun gedrag, en gestimuleerd om dit te veranderen;
- Betrekken van de ouders: zij krijgen een brief van de gemeente waarin ze geïnformeerd worden over de aanpak van hun zoon/dochter;
- Bestrafen van overtreders: als dit allemaal niet helpt, komt de politie met een repressieve aanpak;
- Verhogen van de veiligheid: burgers melden de overlast bij de gemeente en bij de politie als direct optreden gewenst is.

Hierbij is een goede registratie en een volgsysteem noodzakelijk. Ook het maken en registreren van afspraken is nodig om effectief te zijn in de aanpak. Er zijn instrumenten ontwikkeld die daarbij kunnen helpen.

De werkwijze per partner is verwoord in werkplannen die deel uitmaken van het plan van aanpak.

Bijlage 1

Wanneer het specifiek om overlastbestrijding gaat wordt vaak ook een typering in drie doelgroepen gebruikt: hinderlijke jongeren, overlastgevende jongeren en criminele jongeren

Typering jongerengroepen

Wat zijn de achtergronden van jongerengroepen en hoe is mate van overlast te typeren? Advies- en Onderzoeksgroep Beke onderscheidt drie jongerengroepen en maakt een onderverdeling in de mate van problemen die deze groepen kunnen veroorzaken. De indeling is afhankelijk van een aantal kenmerken, zoals leeftijd, schoolgedrag, druggebruik en gepleegde delicten.

In deze brochure concentreren we ons op de groep hinderlijke jongeren, omdat deze groepen in wijken en buurten voor overlast zorgen en over hen het meest geklaagd wordt.

Overlastgevende jongeren hebben een ander profiel, zitten soms dichterbij de buurt van criminele jongeren en opereren minder wijkgebonden. Elkaar ontmoeten maakt dan plaats voor bewust normafwijkend gedrag. In het uiterste geval verharderen de jongeren in hun gedrag en zijn nauwelijks nog

aan te spreken. Deze groep jongeren geeft politie en justitie veel meer werk, de aanpak is repressiever en mondt vaak uit in een Halt-straft/boete of voorwaardelijke vrijheidsstraf.

Definitie overlastgevende jeugdgroep

De leden van deze groep zijn wat nadrukkelijker aanwezig, kunnen af toe provocerend optreden, vallen omstanders wel eens lastig (uitschelden of zelfs intimideren), vernielen regelmatig allerlei zaken en laten zich veel minder dan hinderlijke jeugd gelegen liggen aan andere mensen. Geweldsgebruik wordt niet geschuwd en de groepsleden zijn ook minder goed te corrigeren. Ook de lichtere vormen van criminaliteit waaraan de groepsleden zich schuldig maken, worden doelbewuster gepleegd en de groepsleden zijn meer bezig met te zorgen dat ze niet gepakt worden.
(Bron: De Diamantgroep. De aanpak ontrafeld, 5 januari 2005, dr. H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke)

Hinderlijke jongeren	Overlastgevende jongeren	Criminele jongeren
<ul style="list-style-type: none"> • overwegend Nederlandse achtergrond; • tussen de 13 en 16 jaar; • het grootste deel gaat naar school, met name VMBO en mavo; • luidruchtig rondhangen, soms onder invloed van alcohol; • lichte neiging tot verzet tegen het openbaar gezag, maar goed te corrigeren. 	<ul style="list-style-type: none"> • zucht naar avontuur en sensatie; • de leeftijd ligt tussen de 14 en 18 jaar; • gaan in confrontaties met het openbaar gezag bewust een stuk verder: autokraken, winkeldiefstal, fietsendiefstal en soms scooter-diefstal. De top van de groep pleegt ook auto-diefstal en inbraken. Voor geweld wordt niet teruggedeinsd; • de helft bestaat uit allochtone jongeren; • na het voortijdig afhaken op school zijn ze vaak werkloos. 	<ul style="list-style-type: none"> • behoren tot de absolute top van de jeugdcriminaliteit. Inbraken, heling, joyriding en straatroven zijn gebruikelijk. Zwaar geweld wordt niet geschuwd; • meerderheid beschikt over slag- of stootwapen en durft dat ook te gebruiken; • alcohol en druggebruik is normaal; • leeftijd 12 tot 20 plus; • merendeel komt uit het speciaal onderwijs. De meesten spijbelen, verlaten de school voortijdig en zijn werkloos; • Nederlandse jongeren zijn goed vertegenwoordigd, maar criminele groepen die volledig bestaan uit Marokkanen, Turken of Antillianen treden vaker op de voorgrond.

Bijlage 2

Handige internetadressen

www.jeugdenveiligheid.nl

Informatie- en adressenbank over jeugd en veiligheid van Provincie Gelderland en Spectrum

www.gidz.nl

Gelders kennis- en informatiecentrum voor welzijn en zorg

www.vetverkeerd.nl

De jeugdsite van het Openbaar Ministerie

www.hetccv.nl

Centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid

www.rechtenslecht.nl

Startpagina strafrecht en criminaliteit van het Openbaar Ministerie

www.operatiejong.nl

Projectbureau sturingsvraagstuk in jeugdbeleid van samenwerkingsverband van ministeries van VWS, OCW, Justitie, SZW en BZK. Op de agenda staat nazorg voor criminele jeugd

www.veiligheidsprogramma.nl

Projectbureau van de rijksoverheid voor het terugdringen van sociale onveiligheid, met projecten als Jeugd Terecht

www.halt.nl

Preventie en bestrijding jeugdcriminaliteit van ministerie van Justitie, gemeenten en justitie

www.jeugdinterventies.nl

Overzicht van veelbelovende en effectieve programma's

Colofon

Voorkomen en beperken van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit

Handreiking voor gemeentelijk beleid Jeugd en Veiligheid

ISBN-10: 90-5880-012-1

ISBN-13: 978-90-5880-012-1

Een uitgave van Spectrum, Centrum Maatschappelijke

Ontwikkeling Gelderland

Postbus 8007, 6880 NB Velp

Tel. (026) 384 62 00

E-mail: info@spectrum-gelderland.nl

Website: www.spectrum-gelderland.nl

Teksten: Elise Roelofse, Jaap Terpstra,
Heidi Touw (Feijngezicht)

Eindredactie: Paul van Dijk

Vormgeving Gerard Wagemans BNO, Velp

Fotografie: omslag, blz. 22: Jiri Büller/Hollandse Hoogte;
blz. 2: Rob Huibers/Hollandse Hoogte;
blz. 12: Argus/Hollandse Hoogte;
blz. 28: Martin Roemers/Hollandse Hoogte

Drukwerk: Advadi, Westervoort
